

Är vår offentliga sektor ofantlig?

De offentliga utgifterna i internationell belysning

AV FIL.LIC. ERIK HÖÖK

I årets ECE-rapport "Economic Survey of Europe" ingår en intressant undersökning av den offentliga sektorns omfattning och utveckling i olika västeuropeiska länder. Denna jämförande studie har möjliggjorts genom att det av OEEC för några år sedan rekommenderade enhetliga klassificeringssystemet för de offentliga utgifterna börjat tillämpas i skilda länder. Och Paris-organisationen lät vidare i fjol publicera en sammanställning av statens utgifter grupperade efter detta gemensamma mönster. Det är dessa nya och bättre förutsättningar som ECE lovvärt snabbt tillvaratagit och utnyttjat för sin undersökning.

Undersökningen omfattar dels en allmän genomgång och presentation av förhållandena i olika västeuropeiska länder och dels en studie av den offentliga sektorns betydelse som ett instrument inom konjunkturpolitiken. Denna senare del är förvisso värd att uppmärksammas och diskuteras — den tar för övrigt upp flera frågor som här hemma behandlats av bland andra Erik Lundberg, Bent Hansen, Assar Lindbäck — men i detta sammanhang skall vi blott dröja vid den beskrivande jämförelsen. Ehuru samma systematik i stort följts vid uppdelningen av de olika ländernas utgifter är det naturligt att full jämförbarhet i enskilda punkter inte kunnat uppnås. De reservationer som behöver göras till de olika siffersammanställningarna synes dock genomgående vara väsentligt mindre än de som måst fogas till tidigare jämförelser på detta område.

Vid försöken att ange den offentliga sektorns omfattning har man använt sig

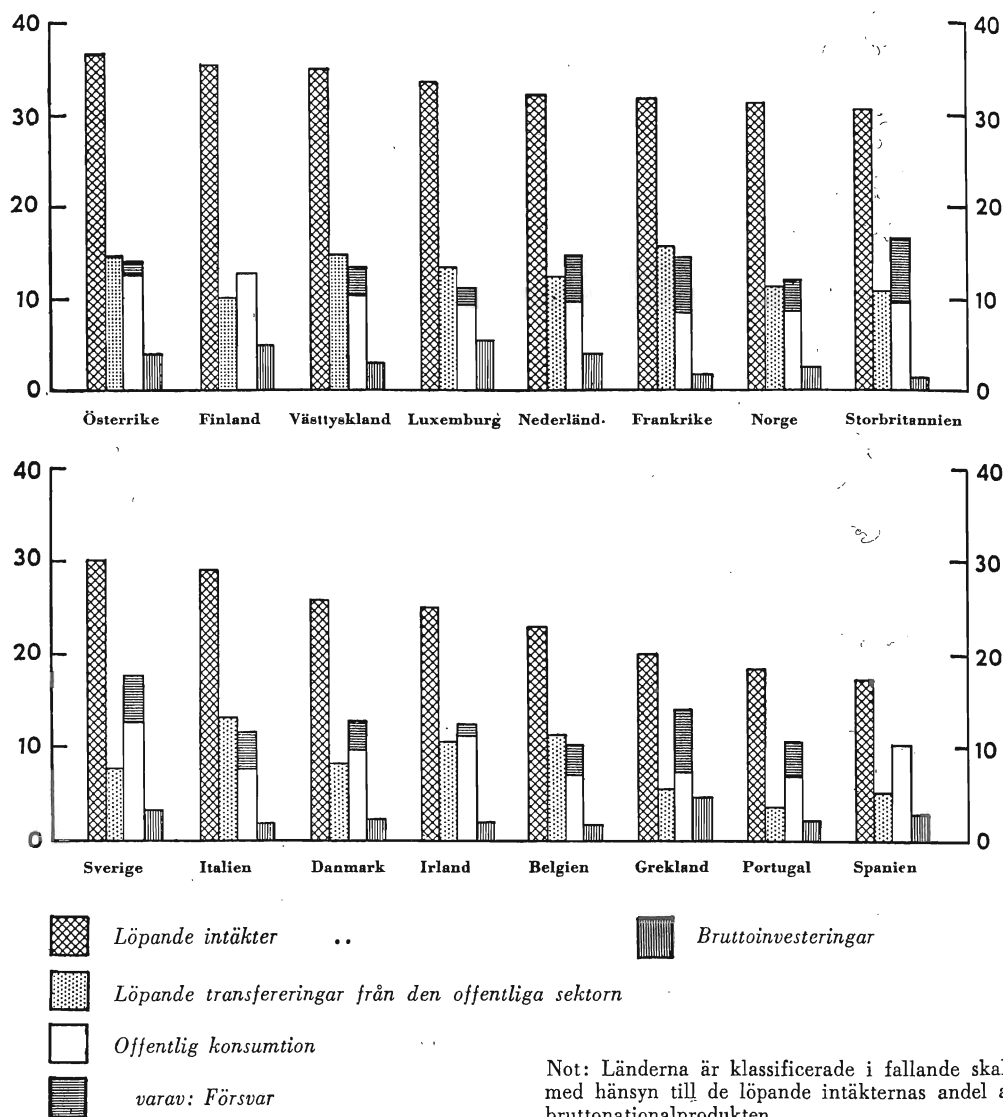

"Skatteskrapan" innehållande en del av stadens förvaltning reser sig majestätiskt över söders bebyggelse.

av flera olika mått. Sålunda har den statliga och kommunala verksamhetens relativa betydelse angivits genom a) den offentliga konsumtionens och transfereringarnas andel av bruttonationalprodukten, b) den offentligt sysselsatta personalens del av den totala yrkesverksamma befolkningen, c) den del av nationalinkomsten som kommer från den offentliga sektorn (i form av löner, vinst i affärsdrivande verk etc.) samt d) den del av den totala inkomstsumman som (i form av skatter, avgifter etc.) passerar offentlig budget.

I nedanstående tablå återges med utgångspunkt från det sistnämnda måttet hur förhållandena ter sig i olika länder. De tre mindre staplarna till höger för varje

Den offentliga sektorns storlek 1957
Procent av bruttonationalprodukten

land illustrerar i tur och ordning transfereringar (inkomstöverföringar av typ barnbidrag, folkpensioner etc.), offentlig konsumtion och slutligen med offentlig konsumtion sammanhängande investeringar. Summan av de tre små staplarna blir inte lika med den större, beroende på att denna även omfattar offentligt sparande och investeringar i offentliga företag.

Vårt lands läge ungefär i mitten sammanhänger med att transfereringarna och investeringsutgifterna för offentligt ägda företag inte är så stora i jämförelse med de flesta andra länders som ingår i jämförelsen. Vad sålunda transfereringarna beträffar så är det endast Grekland, Portugal och Spanien som har relativt sett mindre transfereringar. Detta kan måhända i

förstone synas något förvånande. I någon mån beror dock detta på olikheter i redovisningen men förklaras huvudsakligen dels av att flera länder har stora utgifter (krigspensioner, räntor å krigslån etc.) föranledda av kriget och dels av att som i t.ex. Italiens fall arbetslösheten dragit med sig höga transferutgifter. Även med hänsyn tagen till dessa förhållanden är emellertid våra transfereringar överraskande låga jämfört med flera andra länder; detta intryck förmedlas främst av att våra sociala transfereringar enligt siffersammanställningarna tar en icke oväsentligt mindre del av nationalinkomsten än vad fallet är i t.ex. Tyskland, Frankrike, Beneluxländerna och de övriga nordiska länderna.

För förståelsen av relativtalen i dessa speciella avsnitt bör man hålla i minne de vanskligheter som är förbundna med sådana här internationella jämförelser. Olikheterna mellan skilda länder i fråga om vad som går via offentlig budget, vad som är transferering och konsumtion är betydande, vilket gör det svårt att tolka materialet. För Sveriges del kan t.ex. erinras om att utbetalningar från sjukförsäkringen inte går över offentlig budget — det statsbidrag som utgår till sjukkassan täcker endast en del av dessa utbetalningar. Av betydelse för en jämförelse av fördelningen av utgifterna mellan transfereringar och konsumtion är t.ex. att sjukvårdskostnaderna i Sverige till större delen bestrids direkt av samhället och därför klassificeras som offentlig konsumtion, medan i en del andra länder en större del av dessa kostnader täcks genom offentliga transferutgifter. Vilken reell innebörd denna olikhet har kan inte avgöras utan en ingående kunskap om de olika systemens arbets- och funktionssätt. I och för sig behöver dock det skydd vid sjukdom som samhället ger inte vara mindre för att utgifterna för det-

ta utgår i form av transfereringar och inte som konsumtion. Skillnaden kan extremt tänkas blott vara den, som belyses i följande exempel: har vi fri sjukvård vid enskilda sjukhus vars kostnader täcks av statsbidrag blir de offentliga utgifterna transfereringar, men kostnader för fri sjukvård vid offentliga sjukhus blir offentlig konsumtion.

De här förhållandena har närmare berörts därför att de återverkar på tolkningen av siffrorna över den del av nationalprodukten i olika länder, som går till offentlig konsumtion och investering. Den offentliga sektorn mätt på detta sätt är störst i Österrike och Sverige varefter följer Storbritannien, Norge och Frankrike. Här återfinner vi alltså den tätplats för Sveriges del, som ofta förs på tal i den partipolitiska diskussionen. Då man avhandlar denna bör man nog inte helt bortse ifrån de jämförelsevis låga transfereringarna och att redovisningstekniska förhållanden *kan* ligga bakom dessa skilda placeringar.

För att återknyta till det återgivna diagrammet så representerar den stora stapeln till vänster för varje land de totala offentliga intäkterna. Hur dessa sedan fördelar sig på olika inkomstkällor belyses även i redogörelsen och det kan kanske vara av ett visst intresse att här i huvuddrag återge en sammanställning över dessa förhållanden. De olika inkomsternas storlek anges med deras andel av bruttonationalprodukten.

Siffrorna avser läget år 1957. Som synes är skillnaderna mellan olika länder ganska stora såväl ifråga om de totala inkomsternas storlek som beträffande dessas fördelning. Det mellanläge som vårt land intar totalt sett gäller t.ex. inte för de olika inkomstkällorna. Sålunda noteras Sverige för den högsta direkta inkomstbeskattningen av fysiska personer och i fråga om före-

	Direkta skatter		Social- avgifter	Indirekta skatter	Övrigt	Summa
	Fysiska personer	Företag				
Österrike	10,3	2,3	6,9	13,7	2,4	35,6
Finland		14,7	2,7	15,5	2,5	35,4
Västtyskland	6,2	3,3	9,4	14,7	1,7	35,3
Luxemburg	7,1	5,7	8,0	9,4	3,1	33,3
Nederländerna	8,8	3,8	7,5	10,0	2,1	32,2
Frankrike	3,4	2,2	9,2	16,9	0,1	31,8
Norge	11,5	3,1	2,4	13,5	0,7	31,2
Storbritannien	7,5	4,3	3,0	13,5	2,4	30,7
Sverige	13,9	3,6	2,8	9,4	0,5	30,2
Italien		5,8	8,5	13,8	1,1	29,2
Danmark	10,2	1,3	1,3	11,4	1,6	25,8
Irland	2,9	2,0	1,0	16,8	2,6	25,3
Belgien	5,0	2,0	6,0	9,2	0,6	22,8
Grekland	2,1	1,6	3,8	11,4	0,3	20,2
Portugal	1,7	3,7	3,7	8,5	0,9	18,5
Spanien	1,6	2,7	3,1	8,6	0,7	17,1

tagsbeskattningen kommer vi på femte plats. Däremot har flertalet länder högre intäkter av indirekt skatt och av socialavgifter.

Bland många andra jämförande beskrivningar som lämnas i översikten ägnas en åt de offentligt ägda företagens betydelse. Mätt i förhållande till den totala yrkesverksamma befolkningen har dessa företag den största omfattningen i Österrike och Storbritannien, varefter följer Frankrike och Italien. Vidare innehåller översikten en redogörelse för budgetpraxis i de olika länderna. Det skulle emellertid föra för långt att här gå in på dessa olika frågor. Framställningen i dessa avsnitt har främst

intresse för dem som oftare sysslar med de offentliga utgiftsproblemen, men den innehåller även en hel del som kan vara av ett vidare intresse.

Troligen kommer vi att i den partipolitiska diskussionen få möta många av de sifferuppgifter som lämnas i ECE:s rapport. Den som är road inte bara av att se slagträn i gång utan även önskar se de lösryckta, handplockade uppgifter, som därvid förekommer, i sitt större sammanhang har stor nytta av översikten. Det material som presenteras i rapporten har dock sitt största värde som en god grund för vidare och djupare studier och överväganden kring de offentliga utgiftsproblemen.